

Nr 26

Betänkande i anledning av motion angående utlännings förvärv av svenskt medborgarskap, m. m.

Motionen

I motionen 1971: 158 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs med hänvisning till motiveringen i motionen 1971: 134 att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär

A. att förslag framläggs om ändring i lagen om svenskt medborgarskap av innebörden att utlännings, som vistas i landet sedan fyra år — dock vad gäller nordisk invandrare två år — skall kunna erhålla svenskt medborgarskap;

C. att en översyn görs av gällande lagstiftning i syfte att undanröja vissa särbestämmelser, av i motionen exemplifierat slag, som inskränker invandrarnas rättigheter.

Motionen som även innehåller ett yrkande om borttagande av avgiften för svenskt medborgarskap, punkt B, har i den delen behandlats av skatteutskottet, 1971: 27.

Bestämmelser om naturalisation m. m.

Enligt 33 § regeringsformen får utländsk man eller kvinna upptas till svensk medborgare genom naturalisation i den ordning och under de villkor som bestäms genom lagen (1950: 382) om svenskt medborgarskap. Naturalisationsärenden prövas av statens invandrarverk.

Villkor för svensk naturalisation är enligt 6 § första stycket medborgarskapslagen att den sökande har fyllt 18 år, att han sedan sju år har hemvist i riket, att han har fört en hederlig vandel samt att han har möjlighet att försörja sig och sin familj. Även om dessa villkor ej är uppfyllda kan enligt andra stycket i samma paragraf naturalisation äga rum, om det med hänsyn till sökandens förhållanden föreligger särskilda skäl härför. Som exempel på sådana särskilda skäl nämns i lagen att det skulle medföra gagn för riket att sökanden upptas till svensk medborgare, att sökanden förut har ägt svenskt medborgarskap eller att sökanden är gift med svensk medborgare.

När sökanden är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare kan avvikelse ske från villkoret om minst sju års hemvist i riket även om

annat skäl inte föreligger. I praxis tillämpas regeln på det sättet att vistelsetiden för nordiska medborgare avkortas till i regel tre år.

Medborgare i de andra nordiska länderna har en särskilt gynnad ställning då de tillagts rätt att genom ensidig förklaring förvärva svenskt medborgarskap. Medborgare i sådant land som förvärvat medborgarskap där på annat sätt än genom naturalisation kan genom anmälan till länsstyrelse förvärva svenskt medborgarskap om han fyllt arton år, bott här i riket sedan sju år och under den tiden inte dömts till fängelse.

De nordiska medborgarskapslagarna har tillkommit i samarbete och överensstämmor i väsentliga hänseenden. En olikhet föreligger dock i fråga om normaltiden för naturalisation av annan än medborgare i nordiskt land. I Finland gäller en tid av fem år mot sju i de övriga nordiska länderna.

År 1970 beviljades ca 5 300 personer svenskt medborgarskap genom beslut av statens invandrarverk eller Kungl. Maj:t. Av dessa var endast ca 1 100 nordbor. Denna grupp har de senaste åren i stället i ökad omfattning använt sig av det enklare anmälningsförfarandet hos länsstyrelse. Förra kalenderåret begagnade ca 6 000 nordbor den möjligheten att förvärva svenskt medborgarskap.

Särbestämmelser i svensk lagstiftning för utländsk medborgare

I motionen utpekade vissa lagregler som verkar diskriminerande för utlänningar och enligt motionärerna är otidsenliga. Motionärerna nämner följande exempel. Regeringsformens stadgande (4 §) att statsråd skall vara infödd svensk samt bestämmelsen i samma grundlag (28 §) som i princip föreskriver att innehavare av statlig tjänst skall vara svensk medborgare. Från denna princip finns dock tämligen vidsträckt undantag. Tryckfrihetsförordningen innehåller regler att ägare och utgivare av periodisk skrift skall vara svensk medborgare. En regel i föreningslagen säger att styrelseledamot i ekonomisk förening skall vara svensk medborgare. Detta medför, påpekar motionärerna, bl. a. att en utländsk medlem i en bostadsrättsförening inte kan utses till ledamot av föreningens styrelse.

Utlänningar har på de flesta områden samma legala ställning som svenska medborgare. Det gäller grundläggande fri- och rättigheter som yttrandefrihet, religionsfrihet och församlingsfrihet. En utlänning äger samma skydd för sin person och sin egendom som en svensk och äger föra talan vid domstolar och andra myndigheter. Däremot är svenskt medborgarskap en förutsättning för utövande av rösträtt vid allmänna val och deltagande i samhällets styrelse. Även i fråga om rätt till undervisning, utbildning och sociala förmåner råder i stort sett jämställdhet med svenskar. Den som fått arbetstillstånd är i allt väsentligt jämställd med svensk medborgare på arbetsmarknaden.

Vissa lagar, främst sådana som rör etableringsrätt och rätt till tjänster, innehåller bestämmelser med krav på svenskt medborgarskap. I åtskilliga fall kan emellertid dispens ges från sådana regler. Det gäller exempelvis det av motionärerna nämnda fallet med styrelseuppdrag i bostadsrättsförening. Det kan också nämnas att i vissa lagar uppställs krav på förutom svenskt medborgarskap bosättning här i riket. Exempel på lagstiftning som innehåller regler med krav på svenskt medborgarskap är aktiebolagslagen (styrelseledamot, verkställande direktör, stiftare), lagen om försäkringsrörelse, lagen om bankrörelse, 1916 års lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, rättegångsbalken (rätten att vara advokat), 1950 års lag om rätt till fiske.

Invandrarutredningen som tillsattes år 1968 skall klarlägga de speciella anpassningsproblem som möter invandrarna i Sverige. Utredningen skall överväga samhällsåtgärder som är ägnade att undanröja förhållanden som försätter invandrare i sämre läge än befolkningen i övrigt. Utredningen har i juni 1971 (SOU 1971: 51) lagt fram ett förslag om grundutbildning i svenska för invandrare.

I *petita* för budgetåret 1972/73 har *invandrarverket* som ett projekt tagit upp invandringsdiskriminerande lagstiftning. Verket avser att efter samråd med *invandrarutredningen* ta sig an en löpande översyn av invandringsdiskriminerande lagstiftning på olika områden. I arbetet ingår löpande kontakt med statliga utredningar för att se till att invandrarsynpunkter icke förbises i kommande lagstiftning.

Utskottet

Utlänning kan efter ansökan tillerkännas svenskt medborgarskap (naturalisation). Som villkor härför gäller att den sökande fyllt 18 år, att han sedan sju år har hemvist här i riket, att han fört en hederlig vandl samt att han har möjlighet att försörja sig och sin familj. Även om dessa villkor inte är uppfyllda kan naturalisation medges om det föreligger särskilda skäl. För sökande med medborgarskap i annat nordiskt land nedsätts regelmässigt kravet på viss tids vistelse i Sverige till tre år.

I motionen yrkas att riksdagen skall begära förslag om lagändring innebärande att den sjuåriga väntetiden sänks till fyra år för utlänningar i allmänhet och till två för sökande med medborgarskap i annat nordiskt land. Den huvudsakliga motiveringen för yrkandet är att invandrarna bör få möjlighet att utöva politiska rättigheter, såsom rösträtt, efter en kortare tids vistelse i Sverige än f. n. är fallet.

Grundlagberedningen har fått i uppdrag att överväga frågan om kommunal rösträtt för här i riket bosatta utlänningar. Utskottet har inhämtat att beredningen i stället för att föreslå särskilda rösträttsregler

för utlänningar ämnar rekommendera en sänkning av väntetiden för erhållande av svenskt medborgarskap.

Enligt utskottets mening talar många skäl för en sänkning av tidskravet vid naturalisation, men med hänsyn till att frågan övervägs i pågående utredning och då ändringar i berörda regler bör föregås av överläggningar med övriga nordiska stater med vilka sedan länge samarbete ägt rum i dessa frågor är utskottet inte f. n. berett att ta ställning till vilken tidsgräns som är lämpligast. Utskottet kan därför inte biträda motionsyrkandet men utgår från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan.

Motionärerna tar också upp en annan fråga som rör invandrarnas legala ställning. De anför exempel på lagregler som innehåller särbestämmelser för utlänningar och hävdar att sådana regler kan uppfattas som diskriminerande och förefalla otidsenliga. Ett exempel är regeringsformens begränsningar när det gäller utlänningars behörighet till statliga tjänster. I motionen yrkas översyn av lagstiftningen i syfte att undanröja särbestämmelser som begränsar invandrarnas rättigheter.

I anslagsframställning för nästa budgetår har invandrarverket som ett projekt tagit upp invandringsdiskriminerande lagstiftning. Verket avser att efter samråd med invandrarutredningen ta sig an en löpande översyn av invandringsdiskriminerande lagstiftning på olika områden. I arbetet planeras löpande kontakt med statliga utredningar för att se till att invandrarsynpunkter inte förbises i kommande lagstiftning.

Det kan påpekas att invandrarutredningens uppdrag går ut på att undanröja förhållanden som försätter invandrare i sämre läge än befolkningen i övrigt.

Med hänvisning till det initiativ invandrarverket tagit och till invandrarutredningens uppdrag får motionsyrkandet anses tillgodosett. Någon åtgärd från riksdagens sida är sålunda inte påkallad.

Utskottet hemställer

1. att motionen 1971: 158, såvitt angår yrkandet A, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
2. att motionen 1971: 158, såvitt angår yrkandet C, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 november 1971

På inrikesutskottets vägnar
KARL ERIK ERIKSSON

Närvarande: herrar Eriksson i Arvika (fp), Fagerlund (s), Nilsson i Östersund (s), Nilsson i Tvärålund (c), Andersson i Billingsfors (s), Nordgren (m), fru Hörnlund (s), herrar Fridolfsson (s), Johansson i Simrishamn (s), Oskarson (m), fru Ludvigsson (s), herrar Carlström (fp), Fransson (c), Gustafsson i Säffle (c) och Hallgren (vpk).

Reservation

beträffande *tidskravet för naturalisation* (punkt 1 i hemställan) av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Carlström (fp), som anser

dels att det avsnitt på s. 4 i utskottets yttrande som börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "på frågan" bort ha följande lydelse:

"I likhet med motionärerna anser utskottet att en avsevärd sänkning av tidskraven vid naturalisation bör genomföras. Kungl. Maj:t bör omedelbart aktualisera frågan hos de övriga nordiska ländernas regeringar. Att frågan bör bli föremål för nordiskt samarbete och att grundlagberedningen överväger en sänkning av tidsgränsen bör inte hindra att riksdagen ger till känna en viljeyttring. Enligt utskottets mening bör lagstiftningsarbetet i enlighet med motionärernas krav inriktas på en sänkning av tidsgränserna till fyra resp. två år. Vad utskottet anfört bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom."

dels att utskottet bort hemställa

"1. att riksdagen i anledning av motionen 1971: 158, såvitt angår yrkandet A, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i fråga om reformering av reglerna om naturalisation."

Särskilt yttrande

beträffande *invandringsdiskriminerande lagstiftning* av herrar Eriksson i Arvika (fp) och Carlström (fp), som anfört:

Det måste bedömas som en viktig uppgift att den i motionen begärda översynen av lagstiftning som diskriminerar invandrare snarast kommer till stånd. Vi förutsätter att resurser ställs till förfogande så att frågan blir utredd genom antingen invandrarverkets eller invandrarutredningens försorg.

